

UJ VILÁG FELÉ...

Hlába, az ember mégis a régi maradt. A jóra való törekvés és a nemesebb eszmék mellett ott lappanganak a nagyra való gyűlés, féltékenység és a telhetetlenség vicsszóró príkulisai többé kevésbé minden emberi szívben és még a legnemesebbeket is sokszor magukkal rántják a kökorszakbéli fogat-fogért civilizáció több évezredes feneketlen mélységébe. Ezért volt időtlen idők óta háboru, szenvedés, nyomor a földön és ezért nem lesz igazi béke soha, míg két ember tapodja a forgó sárteket.

Még nagyobb baj az, hogy ugyancsak gyaroló emberek kormányozzák a mi földi életünk sorsát és ha sokan legjobb tudásukat és érző szívüket a sors megfellebbezhetetlen játéka folytán vezetésük alá rendelt népmilliók javára is fordítják — a földkerekség számtalan államában, ipari vállalatában vagy mezőgazdasági rendszerében egyes osztályok kárára megy a játék. És úgy látszik ezen nem lehet segíteni. Nincs a világnak olyan társadalmi berendezése, amely minden rendű és rangú embernek megélhetést és megelégedést tudna nyújtani.

A szélsőséges államalakulatokról mindenki tudja, hogy az alattvalók tömegének szempontjából azok a legrosszabbak. Kézenfekvő példa erre Oroszország, ahol most éppen úgy éheznek, nyomorog és retteg 120 millió szegény nép az uralmon levők jóvoltából, akárcsak a legelső cári uralom idején — azzal a különbséggel, hogy akkor a pogromokat rendező arisztokraták, most pedig az atyuskapárti fehéreket és a magántulajdonukhoz ragaszkodó földművelőket üldöző orosz-izsidók jutottak a zsirus kormánykerék mellé. Mindez azonban nem javította meg a szegény muzsikus életét. Csupán azt jelenti ez, hogy mások kerültek a husosfazék mellé és bár szívtől ígérték lágy kenyérrel az éhes tömegnek arra az esetre, ha hatalomhoz juttatják őket: mire még magasabba kerültek, mint remélték, sokkal rosszabbakká fajultak, mint elődeik.

Hasonlóképpen áll a bál nemcsak egyes országok belső életében, hanem a világ különböző államainak egymáshoz való viszonyában is. Példa erre a világháború utáni meggyűlölt déli szomszédunk, az Egyesült Államok esete. Egyedül ő kezdte igaz ok és kockázat nélkül ezt a részére csupán busás kalmárhasznót jelentő véres mérkőzést és a sok „patent” békepaktum galambszármay alól végül mégis csak kibújt a lóláb — amint azt a közelmúltban lapunk vezető helyén már kifejtettük.

Azóta nemcsak minden jel arra vall, hogy Amerika Angliával legalábbis egyenrangú ur akar lenni a tengereken, hanem — még a „békeesebb” elveket valló Borah szenátor legutóbbi kijelentéséből következtetve is — meg szeretné magának kapartani a világhatalmat. Erre már az angolok is félretekintenek a testvériségről szóló hangzatos legendákat és megteszik az óvintézkedéseket a saját jól felfogott érdekükben.

És ennek úgy látszik el is érkezett az ideje. Az angol belpolitikai harcok és a brit szigetek lakosságának egy elég tekintélyes részét kétségbeesztő munkanélküliség mellett ott van az angol gyarmatok gondja is. A földkerekség egyik legékeesebb gyémántja, India olyan, mint egy morgó tűzhányó, amely bármelyik percben kitörhet az izzó lávafolyam.

A lázadó arabusok köteleességszerűen ismét kellemetlenkednek: hiszen ez a mesterségük, az élethivatásuk. A vad néptörzsek fékmentésére tehát sok energia pazarlódik el a minél több szabadságot biztosító a civilizáció, annál követelődnek azok a magukat elnyomottaknak beképzelt felszabadítottak és ha mások, sőt a saját maguk karára is, de önkormányzatra törekednek — amint azt a magyarországi nemzetiségek esetében is szomorúan tapasztalhattuk.

Anglia tehát felkészül a világtörténelem legnagyobb és sorsdöntő harcára, melyet valószínűleg nem hadihajóval és gépfegyverrel, hanem a végkimerülésig folytatott gazdasági ökolóviadallal fog megnyerni vagy elveszteni. A szövő és hajóipar mellett ott sorakoznak Anglia megdönthetően erősségeiként a gyapot, valamint az olajkitermelés — last but not least — a világ legedugottabb zugában is tabuként tisztelt angol font.

Arról is rebesgetnek a „beavatottak”, hogy Anglia titkos szerződést kötött egyik legveszedelmesebb ipari vetélytársával és legádázabb ellenségével: Németországgal. Állítólag Németországnak visszaadják a Rajnavidékét, elismerik jogait a jelenleg csak és lengyel megszállás alatt levő német területekre, azzal a feltétellel, hogy nem áll az Egyesült Államok pártjára, ami felettébb kellemetlenné tenné a szigetország helyzetét. Hogy ebből mi igaz, mi nem, azt a hírlapi kacsák nem tudják úgysem elárulni. Londonban azonban az egyik félhivatalos napilap felvetette azt az eszmét, hogy az angol trónörökös keresse fel Berlint, sőt — uram bocsássa! — az öreg Hindenburgot is meginvitálják egy barátságos londoni vizitre.

A levegőben tehát van mégis valami. Hogy mindebből lesz-e valaha valóság, vajjon ki tudná azt megmondani? Annyi azonban bizonyos, hogy az Egyesült Államok támadó éli, merész tervezetéseivel számot vetett a hidegvér-diktálta angol politika és a jelek szerint baráti jobbot nyújtott a háborút veszített, de magában elpusztíthatatlan erőket rejtő német népek, amely az orosz viszonyok javulása esetén a szibériai nyersanyagokra támaszkodva még sok jó szolgálatot tehet Nagybritanniának.

Uj világ van tehát alakulóban. Jobb ez se lesz, mint a régi volt, de reméljük, hogy a világ sorát intézők ezentúl jobban megfogják becsülni azt a népet, amely a Duna völgyében ézer év tanúsága szerint egyedül hivatott arra, hogy utolsó lehelleg őrizze azt a földet, amely Európa puskaporos hordójában sakkban tartja a gyújtogató ellentéteket.

Ami a mi kanadai sorsunkat illeti, mi nyugodtan alhatunk. Kanadának nem érdeke a háborusodás. Ha illó tisztelettel hajtjuk is le fejünket a bennünket szeretettel befogadó kanadai földre — teljesen osztrák azoknak a benszülött kanadaiaknak a nézetét, akik a Brit Birodalomhoz való rokonszenves ragaszkodás mellett nem tartják helyesnek a világpolitikába való beavatkozást.

Elvégre nekünk egyes nemzetek verekedésénél sokkal fontosabb gazdasági érdekeket kell szem előtt tartanunk, melyek között a munkanélküliség megszüntetése, a buza ára és a kanadai belpolitika gyomnövényeinek irtása mind előbbre való.

A szent Egyenetlenség országa

Ki hitte volna? Ki hitte volna 1917-ben, vagy még csak néhány évvel ezelőtt is, hogy a bolsevizmus megéri Oroszországban tizenegyedik életét. Értelmezhető, ha a mindig rejtjelmes szláv birodalom-örösz még titokzatosabbá avatott új állami és társadalmi rend nem egy fanatizált izgatott és Szovjetországnak a lepergett rövid idő alatt egész irodalma támadt. Am, ami könnyvet eddig irtak, az első kommunista államról, az mind abból a szándékban fogant, hogy pálcát törjön a szovjetrend szer fölé.

Koch-Weser híres német tudós és volt demokrata igazságügyminiszter munkája „Egy politikai utinapló”, az első mű, amely tiszta magasságból mélyen bele tud világítani a bolsevizmus lelkébe és rendszerébe.

A TÖPRENGŐ MOSZKVA

Tulajdonképpen mi történik Oroszországban? Három hatalmasság harcol az uralomért. A Szenthárosz szöges ellentéte: a hármasszent egyenetlenség. Nehéz e hatalmasságokat pontosan meghatározni. Vallás, közgazdaság és politika? Erzelem, értelem, álom? Ázsia, Europa, Utopia? Vagy finomabban meg kellene jelölni a legelőbb, ha azt mondjuk, hogy reakció, evolúció és revolúció, melyek között kétségtelenül az evolúció azaz a fejlődés a legverszerűbb a kommunizmus legnagyobb szerencsétlenségére.

Koch Weser négy világrészre osztja az országot és Amerikát. Minő külsőség — ugymond — Amerikában sima, elégedett arckifejezések, melyeket nem sápadtat gond, Oroszországban elcsigázott, agyondolgozott és agyontöprengött vonások. Amerika fia a világpolgár, míg az orosz bolsevik erősen hangsúlyozott ó-orosz embert.

FECSEKÉK

IRTA: SÁSDI SÁNDOR

Az ember nagy halom sárga földet kapált le a parttól. Az asszony kannában hordta rá a vizet. Jobb meg a balkezevel is egy-egy kanna volt. Lehuzta a vállát, nyögött a teher alatt. De cepelte, vitte reggel óta a rengeteg vizet. A sárga föld úgy itta be, mint a tágtorkú Buzás Vince a siller bort. Meg se kottyant egy-egy kanna a nagy halom földnek. Pedig az asszony két tenyere már égett, sajgott, mintha csalánal verdesték volna.

Letette a két teli kannát a földrakás mellé. Az urát nézte, amint fölöttre ingujját kotorja vermes-kapával a földet. Meztelen karján kidudorodott az izom. Homlokán verejték gyöngyözött. De a kapa csak döngött, csattogott szüntelen a parton. Robajjal szakadozott lefelé a sárga görgöngy.

Az ember kezében is megállt a kapanyél. Fejét az ég felé fordította, amelyen könnyű kékség lengedett. A levegőben érződött a fakadó fűzfák édeskes illata. A gazdag Kelemen kerítése mellett ágaskodtak a fűzfák. Elevezőld ágaikon apró levelek fényltek. A levélkéik gyengéd ölekezéséből porzós rügyek kandikáltak kifelé. A nap langyossága csiklandozta elő a fiatal hajtásokból a jó illatokat.

Az ember még mindig égnéket vetette arcát. Nézte a kékséget, aztán megtörölte kilzadt homlokát.

— Meleg van...
Az asszony nyújtogatta a cselében elszibadt karját.

Az amerikai a testet öltött praktikus cselekvés, a töprengő orosz a mindig érdekes vitázó. Annyi bizonyos, hogy a sor nem volt kegyes a kommunizmushoz, amikor kísérleti nyulnak az oroszot adta neki oda. Mert az orosznak nemcsak az a fagyatkozása, hogy a közösség iránt nincs érdeke, hanem nemzeti jellemzője, hogy mindent akar, sokat tud, de semmit sem csinál meg. Nagyszerűen tud hatni az értelemre és a fantáziára, de képtelen megtartani és rendbentartani azt, ami je van. Páratlanul tudja kezelni az embert, de tehetetlen, ha dologról van szó, jó politikus, de rossz gazda.

MI A VANDOR LEGNAGYOBB CSALÓDÁSA?

Ime az orosz jellemképe, melyet regényekből jól ismerünk s amelyet a kommunizmus sem változtatott meg. De hogyan is lehetne más ma, amikor 1914 óta csalódtól-csalódsághoz verődött. A bolsevizmus tizenegy éve alatt minden összeomlott s elpusztult ebben a szinte határokon nélkül való birodalomban. És az anyagiaknál is súlyosabb lelki összeomlás e népek, amely az imperialista háborútól területi gyarapodást, a polgárháborútól jobb életet vagy legalább is kenyeret remélt és e helyett most azt kell látnia, hogy inszakasztó munkája nemcsak egyéni jólétét nem növelte, hanem még csak az eszmének sem használt. De voltaképpen nem is az a perdöntő; vajjon Oroszország a bolsevizmus tizenegy éve alatt feltápáskodott-e, hanem vajjon új állami és társadalmi rendjében megtette-e az első lépést előre, vagy meg van-e rá a reménye, hogy ezt a lépést meg fogja tudni tenni?

Miért remélik oly sokan, hogy végre oly államra bukkanak a kommunista Oroszországban, aminek a lelkük mélyén vágyanak?

Azért, mert elégedetlenek lévén a javaknak a kaplista országokban való igazságtalan és egyenlőtlen megosztásával, azt szeretnék hinni, hogy ime itt az állam amelyben a földi jó megosztása egyenetlesebb, vagy ahol legalább s könnyebben jutnak hozzá az emberek a földi javakhoz. És ezt a várakozást, ezt reményiséget éri Szovjetország vándorában a legnagyobb csalódás.

CSAK A SZAVAK FORRADALMA ARATOTT DIADALT

Feleslegessé akarták tenni a pénzt. És az eredmény, hogy a pénz Oroszországban fontosabb mint bárhol, mert érte mindent kapni, még állást, protekciót, sőt becsületet is, nélküle ellenben annyira semmit, hogy még a városi népligetek kapuja is csak ötven kopek ellenében nyílik meg. Igazi diadalt csak a szóforradalmasítása aratott. A vonaton nincs „első” és „második” osztály, hanem „kemény” és „puha” osztály, a sakkjáték királyából „paraszt” lett, a király né pedig „szakszervezeti titkárnak” hívják és a gonosztevőnek akit a veszőhelyre visznek, nyilván megnyugvás, hogy nem „halálra”, hanem „a legnagyobb büntetésre” ítélték. Amerre a szem ellát, nem látni burzsu-t, de azért a revolúciónál is frázis-hadjáratot ma is e nem létező ellen viselik, mert a szovjeturalomnak, míg kézzelfogható eredményt nem tud felmutatni, szüksége van erre a tetetett polgárháborúra. Kalapot, sétapálcát vagy gallért senki sem mer hordani, mert ez a burzsuj ismertető jele.

A nagyvárosok óriási ember-tömege a szó legszorosabb értelemben vett munkanélküli proletár, amely tömegnek csak az 1-2 millió szakszervezeti munkás nőtt a feje föl. Mondhatni ez az új, a mindenható és a réginél sokkal gögösebb és könnyörtelenebb burzsoázia, amely

mindenhol kiváltságosan kedvező elbánásban részesül.

De, ha burzsoázia formallag nincs is, helyette van új arisztokrácia, helyesebben oligarchia és nincs igazuk azoknak, akik azt írják, hogy ez az uralkodóosztályt a kiverekedett pozícióhoz, a kényelmesebb, jó élethez való ragaszkodás teszi makacsan összetartóvá. Mert hiszen jövedelmük nem valami nagy, bárha javarészüket több hivataltól tölt be és így többféle fizetést is élvez. Valamennyi ugyancsak mértékletesen él s inkább dombokra tépetné magát, semhogy megtagadja a kommunizmust.

Kik ezek? Nyugtalan lelki fanatikus forradalmárok, akik a bolsevizmust megcsinálták. Ők alkotják a kommunistapártot és ugyancsak megválogatják, kit emelnek maguk közé. Ma legfeljebb egymillió lelket számlál ez a párt, és senki sem tudja, mely percben tasztják ki a pártból, vagy melyik percben hozzá a legközelebbi fára — jobarrája és elvtársa.

A BÜROKRÁCIA

A bolsevikiek legnagyobb keserősége, hogy valóságilag agyonnyomja őket a bürokrácia és ebben a „pártönkivüli” szakemberek, akiket azonban nem tudnak nélkülözni.

A bolsevik forradalomnak is, mint minden forradalomnak, meg kellett teremteni a maga új apparátusát és ez jelentéktelen ségbe süllyesztette az új igazgatási rend vívmányát, a szovjeteket, tanácsokat, amelyek telege vannak ötletekkel, míg a bürokraták ötletszegényen intézik a napi ügyeket és nem zavartatják magukat.

A legnehezebb problémával, a kommunisták utánpótlásával, nem tudott megbirkózni Moszkva. Merő ellentmondás, amikor kiválgat fiatalokat, de mégis meg akarja őket tartani a proletár gondolatvilágában. Klemel a tömegből egyeseket, de mégis ébren akarja tartani bennök azt az érzést, hogy csak a tömeg közkezonai.

— Meleg van. Ténnap este má a békák is neszesztek a gátba.

— Idejüket érzik. Benne vagyunk a tavaszba.

— Foszlik a fűza is. Nédd csak a Kelemenék gyeröke má csinálja belüle a sipot.

Csakugyan, a porosodó uton vékony kis ággal babrálgatott a Kelemenék kisebb gyereke. Kopácsolta kése nyelvél, csavargatta kezével a fűza ágát, aztán óvatosan lehúzta a könynyen foszó héjat. Egy-kettőbe kész volt a sip. Igaz, nem nagyon szólt. Éppen csak egy sipogott, mint fészekben a most pelyhedző madár. De azért sip volt. Nagyon belelelt szava a megragyogó tavaszba.

Az asszony fölőhajtott. Nézett a kisgyerekre. Aztán fölvetette újra a két kannát és ment a kut felé. Az ember is két kézre fogta a vermes-kapát. Már elindult az asszony, amikor megszólalt.

— Hallod-e Juli...

— Mongyad má.

Leszállt az emelkedésről. Megtámaszkodott a vermes-kapa nyelében és fundálni kezdte a földkapucot.

— Asztunnám ölég lösz.

— A Kelemen Gergő is azt kurgyalta előbb. Asszonya, hogy ezör vályogot is ki löhet vetni ennyi földbe.

— Akkor hát fordulj még egyet a kútra, osztán nekiláttunk a sár megcsinálásának.

Amíg a menyecske odajárt, elhozta a polyvát a földkupacra. Ahogy kilocsant belőle a kannákból a víz, nekiláttak a széles kapákkal elkeverni a sárban a polyvát. Nehezen ment. Nagy darab sarak ragadtak meg a kapán és húzták lefelé a kezet. Juli úgy nyögött, mint a göthős ember. El is unta hamar a veszködést. Eldobta a kapát, hogy csak úgy hentergett a fűvön.

— Magamnak dógozok. Ugy akarnánk, hogy aratásra tető alatt legyen a ház.

Újra megindult a két szürke Kelemen Gergely még vissza kiáltott valamit, de a zörgésben elveszett a hangja.

Marci fűtyüreszni kezdett. Valami katonanóta lehetett.

Taktusra fűtyülte. Ugy ahogy vagdosta a kapát a földbe. Akkor hallgatott csak el, amikor az asszony visszajött a kútról. Előtte restelte a fűtyülést. Tudja Isten hogyan van, de restelte. Inkább csak vagdosta a kapát a földbe nóta nélkül. Már elindult az asszony, amikor megszólalt.

— Hallod-e Juli...

— Mongyad má.

Leszállt az emelkedésről. Megtámaszkodott a vermes-kapa nyelében és fundálni kezdte a földkapucot.

— Asztunnám ölég lösz.

— A Kelemen Gergő is azt kurgyalta előbb. Asszonya, hogy ezör vályogot is ki löhet vetni ennyi földbe.

— Akkor hát fordulj még egyet a kútra, osztán nekiláttunk a sár megcsinálásának.

Amíg a menyecske odajárt, elhozta a polyvát a földkupacra. Ahogy kilocsant belőle a kannákból a víz, nekiláttak a széles kapákkal elkeverni a sárban a polyvát. Nehezen ment. Nagy darab sarak ragadtak meg a kapán és húzták lefelé a kezet. Juli úgy nyögött, mint a göthős ember. El is unta hamar a veszködést. Eldobta a kapát, hogy csak úgy hentergett a fűvön.

— Tudom én má, hogyan is köll ezot.

Kloldotta a rózsaszínű rüngökből kötött maslit és rugta le lábáról a tutyit. Kényeskedően fölírattotta térdén fölül a szoknyát és belelépett a sárba. El kezdte gázolni, mint nyomtató ló a kiagyalt zsupkévét. Csakugyan így szokták a vályogsarat elkészíteni. Így lehet elegyengetni benne a polyvát. Már pedig abból mindenhová kell jutni. Mástérek nincs tartása a sárnak.

Marci csak nézte a feleségét. Először csak kuncogott, mintha tollal piszkálnának az orra alatt. Aztán teliszájál kibugygyant belőle a nevetés.

Juli megfordult a nevetésre. Fehér arcát megfutotta a harag vöröse.

— A rosszak ögyenek ki, még azon rihögsz, hogy gázolom a sárt.

Jobb lábával beletotyantott a sűrű masszába. Zsupsz, egy sár darab odaleffent a képére. Az ember még jobban nevetett. Rövideket rikkantott, mint hajnalban a fiatal kakas. A térdét csapkodta. Majdhogy a szemé is megcsordult nevetésben.

Ez kellett csak a menyecske-nek. Egyméregben kotorta le képéről a sárt. Mintha pofon helyét babrálgná. Összehúzott szemöldök alól nézett az urára. Aztán leeresztette szoknyáját és kilépett a sárból.

— Ögye meg rossz azt is, aki mégeccer belemén A bolondot járati velem. Cufot tősz be lülem. De tudom Isten, keserve sen megbáni még, mert schose lösz vályog ebbü a sárba.